

وزارت جهاد کشاورزی

سازمان جهاد کشاورزی استان گیلان

معاونت امور برنامه ریزی و اقتصادی

کارگروه تخصصی خشکسالی، سرمازدگی و مخاطرات کشاورزی

مصوب

شرح وظایف

کارگروه فرعی تخصصی

سایر خشکسالی و سرمازدگی

(با مسئولیت معاونت امور تولیدات گیاهی)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست مطالب

عنوان

مقدمه

فصل اول : کلیات

ماده ۱ : مستندات

ماده ۲ : اهداف

ماده ۳: شرح وظایف تخصصی

فصل دوم : شرح وظایف تخصصی

ماده ۴: شرح وظایف

-برنامه ریزی ، هماهنگی و نظارت در مدیریت خشکسالی و سرمازدگی

-پژوهش در مدیریت خشکسالی و سرمازدگی

-پیش آگاهی و پیشگیری در مدیریت خشکسالی و سرمازدگی

-آمادگی در مدیریت خشکسالی و سرمازدگی

-بازسازی در مدیریت خشکسالی و سرمازدگی

فصل سوم : اعضاء کار گروه

ماده ۵: ترکیب اعضاء کار گروه

-اعضای اصلی

- اعضاء همکار

مقدمه :

تداوم خشکسالی و وقوع سرمازدگی طی سالیان اخیر، و اثرات سوء زیانبار ناشی از این پیامدها، لزوم دستیابی به یک استراتژی مؤثر و پایدار برای تولید محصولات، زراعی و باغی در اقالیم مختلف کشور را ایجاب می نماید. از تجزیه و تحلیل آمار طولانی مدت بارندگی در کشور چنین استنباط می گردد که ضریب تغییرات بارش های سالانه و فصلی در اکثر مناطق کشور بالا بوده که این امر نشان دهنده نوسان های شدید میزان بارش از سالی به سال دیگر می باشد.

پدیده سرمازدگی و خشکسالی سالیان گذشته در کشور ما آثار و پیامدهای نامطلوب خود را نشان داده است به گونه ای که وضعیت بارندگی و محدودیت منابع آبی و شرایط اقلیمی کشور این واقعیت را نشان می دهد که برای پدیده خشکسالی و سرمازدگی می بایست برنامه داشت و به صورت ان فعالی در زمان وقوع با آثار و پیامدهای آن مقابله نمود.

علاوه بر این لزوم افزایش راندمان استفاده از آب در کشاورزی، اصلاح الگوی مصرف و مدیریت آبیاری و توجه به بهره وری آب (water use Efficiency) باید مدنظر قرار گیرد، دستیابی به تولید پایدار در کشور از طریق کشت مقاوم به خشکی، شوری، سرما استفاده از روش ها و شیوه های مناسب کارآمد آبیاری، بررسی نسبی کشت محصولات در هر منطقه و ... امکان پذیر است.

فصل اول: کلیات

ماده ۱: مستندات

به استناد ماده (۷) شرح وظایف کارگروه تخصصی خشکسالی، سرمایه‌گذاری و مخاطرات کشاورزی و تبصره‌های (۵) و (۶) ذیل آن، ابلاغی طی نامه شماره ۱۲۰۴۶/۳۱ مورخ ۹۱/۲/۴ قائم مقام محترم شورای عالی مدیریت بحران، و نامه شماره ۸۰/۴۴/۴۳۶۹ مورخ ۱۳۹۲/۲/۲۱ شورای هماهنگی مدیریت بحران استانداری کارگروه فرعی خشکسالی و سرمایه‌گذاری با مسئولیت معاونت امور تولیدات گیاهی سازمان تشکیل و شرح وظایف و آئین نامه آن تدوین شده است.

ماده ۲: اهداف

اهداف اصلی

- ایجاد وحدت رویه در برنامه ریزی های خشکسالی و سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی
- شناخت علمی مسائل مربوط به خشکسالی و سرمایه‌گذاری محصولات
- تدوین استراتژی و راهکارهای کاهش اثرات ناشی از خشکسالی و سرمایه‌گذاری به تولید محصولات زراعی و باغی

اهداف فرعی:

- ۱- بررسی وضعیت عوامل اقلیمی در مناطق مختلف کشاورزی بمنظور پیش بینی برنامه های کشاورزی در مقیاس منطقه ای
- ۲- بررسی روش های مؤثر استفاده از آب در تولید محصولات کشاورزی بمنظور افزایش کارایی مصرف آب در تولیدات کشاورزی
- ۳- بررسی آثار خشکسالی و سرمایه‌گذاری بر تولید محصولات ک کشاورزی بمنظور دستیابی به استراتژی های مناسب در برنامه های زراعی و باغی ، نظیر تناوب مناسب، ترکیب مطلوب زیرکشت، استفاده از ارقام مقاوم به خشکی و سرما، بهینه کردن مدت رشد و استفاده مطلوب از روشها و عملیات به زراعی مناسب.
- جمع آوری و جمع بندی اطلاعات از منابع داخلی و خارجی بصورت مداوم

-اطلاع رسانی مداوم و مرتب از طریق تدوین و تبیین روش های سازگار و مؤثر جهت کاهش اثرات خشکسالی بپای محصولات مختلف زراعی و باغی در مناطق مختلف .

۳۵۴: تعاریف واژه ها واصطلاحات :

- کار گروه تخصصی : کار گروه تخصصی خشکسالی، سرمازدگی و مخاطرات کشاورزی

- کار گروه فرعی: کار گروه فرعی خشکسالی و سرمازدگی

الف : خشکسالی (Drought):

به نبود یا اندک بودن باران در یک دوره طولانی گفته می شود که باعث عدم توازن در میزان آب و در نتیجه آن کمبود آب، نابودی گیاهان، کم شدن شدت جريان آب، کاهش عمق آبهای سطحی و خاک مرطوب می شود. این اتفاق زمانی رخ میدهد که تبخیر آب از گیاهان از حد معمول در مدت معینی بیشتر شود.

انواع خشکسالی:

۱- خشکسالی هواشناسی

۲- خشکسالی کشاورزی

۳- خشکسالی هیدرولوژیکی

۴- خشکسالی اقتصادی - اجتماعی

ب: سرمازدگی (Chilling):

سرمازدگی به وقوع پدیده افت ناگهان دما خارج از زمان مورد انتظار (سرما زودرس پاییزه دیررس بهاره) اطلاق می شود. سرمازدگی در فصل رویش و در دماهای بالای صفر اتفاق می افتد . در صورتیکه یخ زدگی (Freezing) در فصل رویش و یا زمستان و در دماهای زیر صفر اتفاق می افتد.

انواع سرما:

۱- سرمای انتقالی یا جبهه ای:

این نوع سرما گستره وسیعی دارد و همراه با بادهای سرد و هوای ابری است و محلی نمی باشد و با کاهش های دمای شدید همراه است و به دلیل وسعت زیاد کنترل و مقابله با آن مشکل است.

۲- سرمای‌ نش‌ عشعی:

این سرما محلی است و به واسطه از دست رفتن حرارت ذخیره شده در زمین بر اثر تشعشع به وجود می‌ آید . این نوع سرما در هوایی کاملاً آرام، بدون باد و ابر و در ساعات نزدیک به طلوع آفتاب اتفاق می‌ افتد و در صورتی که از روش مناسبی استفاده شود می‌ توان با آن مقابله کرد.

- **بحران**: شرایطی است که در اثر حوادث، رخدادها و عملکردهای طبیعی و انسانی (به جز موارد موضوعه در حوزه های امنیتی و اجتماعی) به طور ناگهانی یا غیر قابل کنترل بوجود می‌ آید و موجب ایجاد مشقت و سختی به یک مج موعه یا جامعه انسانی می‌ گردد و برطرف کردن آن نیاز به اقدامات اضطراری، فوری و فوق العاده دارد.

- **مدیریت جامع بحران**: فرایند برنامه ریزی، عملکرد و اقدامات اجرائی است که توسط دستگاههای دولتی، غیردولتی و عمومی پیرامون شناخت و کاهش سطح مخاطرات (مدیریت خطرپذیری) و مدیریت عملیات مقابله و بازسازی و باز توانی منطقه آسیب دیده (مدیریت بحران) صورت می‌ پذیرد. در این فرآیند با مشاهده پیش نشانگرها و تجزیه و تحلیل آنها و منابع اطلاعا بقی در دسترس تلاش می‌ شود به صورت یکپارچه، جامع و هماهنگ با استفاده از ابزارهای موجود از بحرانها پیشگیری نموده یا در صورت بروز آنها با آمادگی لازم در جهت کاهش خسارت جانی و مالی به مقابله سریع پرداخته تا شرایط به وضعیت عادی بازگردد.

چرخه مدیریت بحران: چهارمرحله مدیریت بحران شامل پیشگیری، آمادگی، مقابله و بازسازی است.

۱- **پیشگیری**: مجموعه اقداماتی است که با هدف جلوگیری از وقوع حوادث و یا کاهش آثار زیانبار آن، سطح خطر پذیری جامعه را ارزیابی نموده و با مطالعات و اقدامات لازم سطح آن را تا حد قابل قبول کاهش می‌ دهد.

۲- **آمادگی**: مجموعه اقداماتی است که توانائی جامعه را در انجام مراحل مختلف مدیریت بحران افزایش میدهد که شامل جمع آوری اطلاعات، برنامه ریزی، سازماندهی، ایجاد ساختارهای مدیریتی، آموزش، تامین منابع و امکانات، تمرین و مانور است.

۳- **مقابله**: انجام اقدامات و ارائه خدمات اضطراری به دنبال وقوع بحران است که با هدف نجات جان و مال انسانها، تامین رفاه نسبی برای آنها و جلوگیری از گسترش خسارات انجام می‌ شود. عملیات مقابله شامل اطلاع

رسانی، هشدار، جست و جو، نجات و امداد، بهداشت، درمان، تامین امنیت، ترابری، ارتباطات، فوریت‌های پزشکی، تدفین، دفع پسماندها، مهار آتش، کنترل مواد خطرناک، سوخت رسانی، برقراری شریان‌های حیاتی و سایر خدمات اضطراری ذیربط است.

۴- بازسازی و بازتوانی: بازسازی شامل کلیه اقدامات لازم و ضروری پس از وقوع بحران است که برای

بازگرداندن وضعیت عادی به مناطق آسیب دیده با در نظر گرفتن ویژگی‌های توسعه پایدار، ضوابط ایمنی، مشارکتهای مردمی و مسائل فرهنگی، تاریخی، اجتماعی منطقه آسیب دیده انجام می‌گیرد.

بازتوانی نیز شامل مجموعه اقداماتی است که جهت بازگرداندن شرایط جسمی، روحی و روانی و اجتماعی آسیب دیدگان به حالت طبیعی به انجام می‌رسد.

فصل دوم : شرح وظایف تخصصی

ماده ۴- شرح وظایف

◊: برنامه ریزی، هماهنگی و نظارت در مدیریت خشکسالی و سرمازدگی:

- ۱- سیاست گذاری و تعیین راهبردهای جامع در زمینه مدیریت خشکسالی و سرمازدگی در استان
- ۲- تهیه و تدوین برنامه های راهبردی، کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت متناسب با برنامه های پنج ساله توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور و استان
- ۳- تهیه و تدوین برنامه های منطقه ای در جهت استفاده بهینه از آب موجود در بخش کشاورزی و کاهش خسارت های ناشی از خشکسالی با اولویت دشتهای بحرانی
- ۴- برنامه ریزی جهت تأمین منابع مالی و اعتباری مورد نیاز و تجهیزیات لازم.
- ۵- تأیید، تصویب و انعقاد توافقنامه، قرارداد و سایر اقدامات به منظور تهیه و تأمین منابع از داخل و خارج کشور در قالب قوانین جاری کشور
- ۶- برنامه ریزی لازم جهت شناسایی ظرفیت ها و استعداد های استان
- ۷- تهیه و ارائه دستورالعملهای اجرایی، کوتاه و میان بلند مدت جهت کاهش خسارت های ناشی از سرمازدگی و خشکسالی در محصولات زراعی و باغی استان
- ۸- جمع آوری اطلاعات موجود در ارتباط با خشکسالی و سرمازدگی، تشکیل بانک اطلاعاتی از منابع داخل و خارج و ارائه راهکارهای مؤثر.
- ۹- تدوین برنامه های نظارتی و ارزیابی طرح ها و پروژه های ارائه شده
- ۱۰- بررسی و تصویب کارگروههای تخصصی زیر مجموعه سرویس استانی

◊: پژوهش در مدیریت خشکسالی و سرمازدگی:

- ۱- پایش مؤلفه های هواشناسی
- ۲- تهیه نقشه اقلیمی گیاهان زراعی و باغی
- ۳- پیش بینی ساختارهای مطالعاتی برای تحلیل، ارزیابی و مدیریت خشکسالی و سرمازدگی
- ۴- پایش (monitoring) سازگاری گیاهان به خشکی و سرما (برحسب نوع گیاه، رقم، مناطق، شرایط و فصل کاشت)
- ۵- بررسی و پیشنهاد روش های مناسب عملیات زراعی، سیستم کاشت، تراکم کشت جهت استفاده بهینه از آب موجود

۶- بررسی و استفاده از روش های نوین ایجاد گیاهان متحمل به خشکی و سرما (دبل هایپلوئیدها، مهندسی ژنتیک، بیوتکنولوژی)

۷- بررسی و پیشنهاد تناوب زراعی مناسب در دشتها و اقلیم مختلف

۸- بررسی و ارائه راهکارهای عملی مدیریت مبارزه با سرمازدگی در مناطق مختلف در بحران سرمازدگی

۹- بررسی و ارائه راهکارهای مناسب جهت استفاده از روشهای مختلف آبیاری در انواع محصولات زراعی و باغی

۱۰- بررسی و ارائه راهکارهای عملی مدیریت تخصیص و مصرف آب کشاورزی در مناطق مختلف کشور در شرایط بحران خشکسالی و خشکی

۱۱- بررسی روش های افزایش ظرفیت نگهداری آب در خاک (استفاده از روشهای زراعی، شخم بهاره، کنترل علفهای هرز، مصرف کودهای آلی، کود سبز و.....)

۱۲- بررسی و ارائه راه کاری عملی جهت استفاده از آب های نا متعارف (آبهای شور، فاضلاب شهری و روستایی، زه آبها و...)

۱۳- بررسی آثار خشکسالی و سرمازدگی به وضعیت اجتماعی و اقتصادی کشاورزان و سایر گروهها.

۱۴- تهیه نقشه های پهنه بندی ریسک خشکسالی و سرمازدگی محصولات کشاورزی.

◊ : پیش آگاهی و پیشگیری در مدیریت خشکسالی و سرمازدگی:

۱- ایجاد پایگاه اطلاعات خشکسالی و سرمازدگی کشاورزی

۲- ایجاد بانک اطلاعات در زمینه اقلیم، محصول، آب و خاک، مسائل اجتماعی و اقتصادی

۳- انتشار یافته ها و دستاوردهای تحقیقاتی

۴- برگزاری کارگاههای آموزشی و مشورتی در زمینه سرمازدگی و خشکسالی

۵- تشکیل جلسات مرتب در ارتباط با سرمازدگی و خشکسالی

۶- پیش بینی و طراحی سیستم های پیش آگاهی، شبکه های مراقبت و اطلاع رسانی برای مدیریت و کاهش اثرات زیان بخش خشکسالی و سرمازدگی.

۷- فراهم آوردن شرایط لازم برای ایجاد و توسعه شبکه های اطلاع رسانی و شبکه های مراقب از مزارع از طریق رسانه های عمومی و گروهی.

۸- طراحی سیستم های نوین بیمه ای (بیمه های شاخص آب و هوا) به منظور کاهش ریسک خشکسالی و سرمازدگی در جهت افزایش ضریب امنیت غذایی در کشور و استان.

۹- مشخص نمودن مناطق با ریسک بالای خشکسالی و سرمازدگی با توجه به آمار و اطلاعات غرامتهای پرداختی سنوات گذشته صندوق بیمه کشاورزی.

❖: آمادگی در مدیریت خشکسالی و سرمازدگی:

- ۱- برگزاری همایش ها، کارگاهها و نشست های علمی - تخصصی با موضوع خشکی ، خشکسالی و سرمازدگی در حوادث غیر مترقبه به منظور تبادل اطلاعات و بهره گیری از پتانسیل مراکز و مجامع تخصصی علمی و اجرای کشور و استان.
- ۲- تدوین برنامه های آموزشی، فرهنگی، تخصصی و عمومی برای آشنا ساختن کشاورزان با مسائل مربوط به خشکی و سرمازدگی و روش های مدیریت ریسک و طرح های کاهش خسارت.
- ۳- طراحی و برگزاری کارگاههای آموزشی و ترویجی، سمینارها به صورت ملی، منطقه ای و استانی
- ۴- طراحی و بازدید از کشورهای که با مسئله خشکسالی و سرمازدگی روبرو بوده و استفاده از تجارب آنها
- ۵- هماهنگ نمودن وظایف ، اختیارات و مسئولیت های کلیه بخش ها، واحدها و تشکیلات دولتی و غیردولتی در امر مدیریت بحران خشکسالی و سرمازدگی
- ۶- همکاری و عضویت در برنامه های منطقه ای و بین المللی مقابله با حوادث و بحران ها
- ۷- تحلیل وضعیت آب و هوا در گذشته و پیش بینی وضعیت آینده در جهت صدور هشدارهای لازم خشکسالی و سرمازدگی .

❖: باز سازی در مدیریت خشکسالی و سرمازدگی:

- ۱- پیش بینی ساختارهای مدیریت در مقاطع زمانی عادی و بحرانی جهت برآورد صدمات و خسارات حاصله از خشکسالی و سرمازدگی .
- ۲- جمع آوری آمار و اطلاعات از مناطق خسارت دیده جهت برآورد خسارت وارده و استفاده در حوادث احتمالی بعدی برای تعیین سری های زمانی .

- ۳- برنامه ریزی جهت تأمین منابع مورد نیاز، بازسازی خسارات وارد شده به بهره برداران .
- ۴- تخصیص وام های کم بهره و تهیه بسته های حمایتی با هدف کمک به خسارت دیدگان .
- ۵- آگاه نمودن بهره برداران در خصوص منابع و تجهیزات استانی و کشوری .
- ۶- پرداخت اعتبارات خسارات قهری از کانال بیمه کشاورزی به خسارت دیدگان ناشی از خشکسالی و
سرمازدگی برابر ماده ۱۰ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۶۶ .

فصل سوم: اعضاء كار گروه

ماده ۵: تركيب اعضاء كار گروه:

اعضای اصلی :

- معاون امور توليدات گیاهی سازمان (رئیس كار گروه)
- مدیرزراعت (قائم مقام)
- كارشناس معاونت (دبیر كار گروه فرعی تخصصی)
- مدیرهماهنگی ترویج كشاورزی سازمان
- مدیر حفظ نباتات معاونت
- مدیر آب و خاک سازمان
- مدیر باغبانی معاونت
- مدیر كك منابع طبیعی استان
- نماینده سازمان چای كشور
- رئیس مركز تحقیقات كشاورزی و منابع طبیعی استان .
- نماینده موسسه تحقیقات برنج كشور .
- نماینده صندوق بیمه محصولات كشاورزی استان
- نماینده سازمان نظام مهندسی كشاورزی و منابع طبیعی استان .
- نماینده سازمان تعاون روستائی استان
- نماینده معاونت بهبود توليدات دامی سازمان
- مدیر امور عشایری سازمان .

اعضای همكار :

- نماینده مدیر كل مدیریت بحران استان
- نماینده سازمان صنعت، معدن و تجارت استان
- نماینده دانشكده كشاورزی دانشگاه گیلان .
- نماینده اداره كل هواشناسی استان.
- نماینده سازمان آب منطقه ای استان

تبصره ۱: باستناد تبصره (۵) ماده (۷) شرح وظایف كار گروه تخصصی خشكسالی، سرمازدگی و مخاطرات

بخش كشاورزی، ریاست كار گروه فرعی خشكسالی و سرمازدگی بر عهده معاون امور توليدات گیاهی سازمان

خواهد بود که با حکم رئیس کارگروه تخصصی خشکسالی، سرمازدگی و مخاطرات بخش کشاورزی منصوب می‌شود.

تبصره ۲: باستناد تبصره (۵) ماده (۷) شرح وظایف کارگروه تخصصی خشکسالی، سرمازدگی و مخاطرات بخش کشاورزی، رئیس و دبیر کارگروه فرعی تخصصی خشکسالی و سرمازدگی به عنوان اعضای اصلی (نماینده معاونت مربوطه) در کارگروه تخصصی خشکسالی، سرمازدگی و مخاطرات بخش کشاورزی خواهند بود.

تبصره ۳: هریک از نمایندگان پس از معرفی توسط مقام مسئول دستگاه متبوع با حکم رئیس کارگروه فرعی تخصصی برای مدت دو سال به عضویت کارگروه فرعی تخصصی خشکسالی و سرمازدگی منصوب می شوند.

تبصره ۴: کارگروه فرعی تخصصی می تواند حسب مورد در موضوع مورد بحث از افراد دیگر جهت شرکت در جلسات بدون حق رأی دعوت بعمل آورد.

تبصره ۵: کارگروه فرعی تخصصی می تواند برای پیشبرد امور مربوطه به خود نسبت به تشکیل زیر کارگروه های فرعی تخصصی از میان اعضای خود، اعضای هیأت علمی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی، متخصصان، کارشناسان دستگاههای اجرایی اقدام نماید.

تبصره ۶: کارگروه فرعی می تواند بنا به ضرورت نسبت به ادغام و انح لال زیر کارگروههای فرعی تخصصی اقدام نماید.

تبصره ۷: آئین نامه داخلی کارگروه فرعی تخصصی خشکسالی و سرمازدگی پس از تصویب در کارگروه تخصصی خشکسالی، سرمازدگی و مخاطرات بخش کشاورزی توسط رئیس کارگروه فرعی ابلاغ خواهد شد.

این شرح وظایف در هفت ماده و هفت تبصره پس از تصویب در جلسه مورخ ۱۳۹۲/۲/۲۶ کارگروه تخصصی خشکسالی، سرمازدگی و مخاطرات بخش کشاورزی طی نامه شماره ۱۰۶/۱/۱۵۲۷۲ مورخ ۱۳۹۲/۲/۳۰ به معاون محترم امور تولیدات گیاهی به عنوان رئیس کارگروه فرعی تخصصی خشکسالی و سرمازدگی جهت اجرا ابلاغ می گردد.